

Ex ante-beoordeling van de eerste tender LNV-voorlichtingprogramma's 2000 ingediend door DLV en LTO Advies

Redactie:
Erwin Maathuis
Henk Soorsma

Beoordelingscommissie:
René Bok, Hugo Liefijjn,
Frits Schroën, Arjan Schutte

© 1999 Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het IKC-Landbouw, Postbus 482, 6710 BL EDE.

Het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij stelt zich niet aansprakelijk voor eventuele schadelijke gevolgen die kunnen ontstaan bij het gebruik van gegevens uit deze publicatie.

Oplage 30 exemplaren

Samenstelling Erwin Maathuis, Henk Soorsma

Druk Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Facilitaire Dienst

Voorwoord

Door DLV en LTO Advies zijn in het kader van het LNV-voorlichtingsprogramma 2000 een groot aantal projectvoorstellen ingediend. Op verzoek van DWK heeft het IKC-L deze voorstellen ex ante beoordeeld. De beoordelingen van de afzonderlijke projecten zijn in het voor u liggende document bijeengebracht en worden als advies aan de opdrachtgever uitgebracht.

Ir. H.A. Gonggrijp
Hoofd IKC-Landbouw

Inhoudsopgave

1	Inleiding	7
2	Managementsamenvatting	8
2.1	Kwantiteit en kwaliteit	8
2.2	Financiën	8
2.3	Meerjarigheid	9
3	Kwantitatief overzicht DLV	10
4	Kwantitatief overzicht LTO Advies	12
5	Inhoudelijke beoordeling van de voorstellen van DLV	13
5.1	Programma milieu	13
5.2	Programma diergezondheid en –welzijn	15
5.3	Programma emancipatie	15
5.4	Programma concurrentiekracht	16
5.5	Programma biologische landbouw	17
5.6	Programma gezin, bedrijfsovername en -beëindiging	17
6	Inhoudelijke beoordeling van de voorstellen van LTO Advies	19
6.1	Programma milieu	19
6.2	Programma diergezondheid en –welzijn	20
6.3	Programma emancipatie	20
6.4	Programma concurrentiekracht	21
6.5	Programma biologische landbouw	22
6.6	Programma gezin, bedrijfsovername en –beëindiging	22

1 Inleiding

Sinds 1996 komen de LNV-voorlichtingsprogramma's van DLV en LTO Advies tot stand in een programmeringscyclus. Eén van de onderdelen van de programmeringscyclus is de ex ante beoordeling van de ingediende voorstellen voor LNV-voorlichtingprogramma's. De ex ante beoordeling wordt in opdracht van de directie Wetenschap en Kennisoverdracht (DWK) van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV) uitgevoerd door het Informatie- en KennisCentrum Landbouw (IKC-L) en het Informatie- en KennisCentrum Natuurbeheer (IKC-N). Het document dat hier voor u ligt is de weerslag van de ex ante-beoordeling van de in de eerste tender ingediende voorstellen. DE beoordeling is uitgevoerd door de beoordelingscommissie van het IKC-L. Het IKC-N adviseert DWK ten aanzien van programma multifunctioneel grondgebruik. De adviezen t.a.v. de overige programma's zijn in deze rapportage opgenomen. De SEP-voorstellen zijn wel bij DWK ingediend, maar kennen een andere aansturingstructuur en zijn daarom buiten deze ex ante-beoordeling gelaten.

Bij de beoordeling van de ingediende voorlichtingsprogramma's is door de beoordelingscommissie aandacht geschonken aan de volgende aspecten:

1. Voldoet het voorstel aan de Subsidievoorwaarden DLV en SEV 1999?
2. Heeft het voorstel betrekking op de LNV-beleidsdoelstellingen, zoals verwoord in de Kaderbrief voorlichting 2000?
3. Sluit het voorstel aan bij de verdere specificering van de LNV-beleidsdoelstellingen, zoals die in bilateraal contact met LNV-medewerkers heeft plaatsgevonden?
4. Is er sprake van een heldere vertaling van de beleidsvraag in een voorlichtingsvraag?
5. Sluiten de communicatie-activiteiten uit het voorstel aan bij de communicatievraag?
6. Sluit het voorstel aan bij de fase van de beleidscyclus waarin de beleidsvraag zich bevindt?
7. Zijn de doelen en resultaten helder en meetbaar benoemd?
8. Heeft de opdrachtnemer voldoende expertise en een voldoende ontwikkeld netwerk om het voorstel uit te voeren?

Een apart aspect bij de beoordeling van de voorstellen is de meerjarigheid. In de Kaderbrief voorlichting 2000 zijn DLV en LTO Advies, in het licht van de beëindiging van de structurele subsidietoewijzing, uitgenodigd om ook meerjarige projectvoorstellen in te dienen. Bij de beoordeling van voorstellen is het van belang om ook een oordeel te geven over het al dan niet terecht zijn van de meerjarigheid van de betreffende voorstellen. Om dit te kunnen doen zijn de meerjarige voorstellen beoordeeld op de volgende aspecten:

1. Heeft het voorstel betrekking op een nieuw onderwerp en is kennis- cq. netwerkopbouw noodzakelijk?
2. Wordt met het voorstel een beoogt een gedragsverandering te realiseren?
3. Bevindt het beleidsonderwerp waar het project zich op richt aan het begin van de beleidscyclus (er is nog geen beleid vastgesteld)?
4. Vindt de implementatie van het beleid dat ten grondslag ligt aan het voorstel over meerdere jaren plaats?
5. Is het resultaat van het voorstel pas op termijn beschikbaar/haalbaar?

Uitgangspunt bij de beoordeling van de voorstellen is om te komen tot een driedeling, te weten:

1. voorstellen die goedgekeurd zijn (waarderingcijfer 1);
2. voorstellen die na aanpassing mogelijk goedgekeurd kunnen worden (waarderingcijfer 2);
3. voorstellen die niet goedgekeurd zijn (waarderingcijfer 3).

De voorstellen gewaardeerd met een "1" worden richting DWK van een positief advies voorzien, terwijl ten aanzien van de voorstellen die gewaardeerd worden met een "3" een negatief advies wordt uitgebracht. De projecten gewaardeerd met een "2" zijn de zogenaamde twijfelgevallen. Het is aan DLV en LTO Advies om deze projecten te herzien, zodat in de tweede tender een hernieuwde beoordeling kan plaatsvinden. Het streven is om zo veel met een "2" gewaardeerde voorstellen uiteindelijk als nog met een "1" te waarderen. Daartoe heeft de beoordelingscommissie gemotiveerd waarom zij een voorstel met een "2" gewaardeerd hebben en op welke aspecten het ingediende voorstel aanpassing behoeft.

2 Managementsamenvatting

2.1 Kwantiteit en kwaliteit

De DLV diende in totaal 29 voorstellen in, terwijl LTO Advies 26 voorstellen heeft ingediend. Voor beide organisaties geldt dat deze totalen exclusief de voorstellen voor het programma multifunctioneel grondgebruik en SEP zijn. De voorstellen hebben in een eerste ronde van een concept-waardering gekregen; daarbij hebben we eventuele aandachtspunten voor verbeteringen aangegeven. In tabel 1 hebben we een overzicht gegeven van de concept-waarderingen. In een tweede ronde zijn de voorstellen opnieuw beoordeeld. In tabel 2 staat de definitieve waardering van de projectvoorstellen die zijn ingediend in de 1^e tender.

Tabel 1: Concept-waarderingen van de ingediende voorstellen

waardering	DLV		LTO Advies	
	absoluut	relatief (%)	absoluut	relatief (%)
"1"	5	17	2	8
"2"	22	76	22	85
"3"	1	3	2	7
niet beoordeeld	1	3	0	0
totaal	29		26	

Tabel 2: Definitieve waarderingen van de in de 1^e tender ingediende voorstellen

waardering	DLV		LTO Advies	
	absoluut	relatief (%)	absoluut	relatief (%)
"1"	24	83	11	42
"2"	4	14	13	50
"3"	1	3	2	8
totaal	29		26	

Opvallend is de forse toename van het aantal projecten dat gewaardeerd is met een "1", zowel bij DLV als ook bij LTO Advies.

Helaas moeten we constateren dat de kwaliteit van de ingediende voorstellen achterblijft bij de progressie die daarin, na enkele jaren programmering, verwacht had mogen worden. Uit telefonisch contact met de opstellers van de voorstellen blijkt vaak dat men het goed bedoelt, maar dat het moeilijk is om zo'n voorstel helder op schrift te stellen. Wel is er een verbetering te constateren in de opbouw van de voorstellen. Alle zaken die aan de orde moeten komen om een voorstel te kunnen beoordelen komen aan bod, maar zoals we noemden, is de inhoud hierbij niet altijd helder en duidelijk.

2.2 Financiën

Ten behoeve van LNV-voorlichtingsprogramma's door DLV is blijkens de Kaderbrief voorlichting 2000 een budget beschikbaar van f 17.200.000,-. De door DLV ingediende voorstellen voor voorlichtingprogramma's (incl. SEP-gelden) hebben een totale waarde van f 17.170.033,- en blijven daarmee binnen het beschikbare voorlichtingsbudget. Echter, de projectvoorstellen binnen het programma Multifunctioneel grondgebruik overschrijden wel het in de Kaderbrief gestelde budgettaire maximum. Het budgettaire maximum was gesteld op 20% van het totaal beschikbare budget, terwijl de ingediende voorstellen in totaal 21% beslaan. De voorstellen voor de andere programma's blijven wel allemaal binnen de in de Kaderbrief gestelde budgettaire maxima.

De door LTO Advies ingediende voorstellen overschrijden het beschikbare LNV-budget van f 8.410.000,-. De totale waarde van de ingediende voorstellen bedraagt f 9.171.100,-, een

overschrijding van het budget met 9%. Oorzaak hiervan is de overschrijding van de gestelde maxima voor de programma's 'multifunctioneel grondgebruik' en 'gezin, bedrijfsovername en -beëindiging' met elk 20%. De voorstellen voor de overige programma's blijven wel binnen de gestelde budgettaire maxima.

Opvallend is dat bij zowel DLV als ook bij LTO Advies er een programma is waarvan de waarde van de ingediende voorstellen ruim onder de gestelde budgettaire maxima blijft. Bij DLV gaat het om het programma gezin, bedrijfsovername en –beëindiging, terwijl het bij LTO Advies het programma diergezondheid en -welzijn betreft. Nagegaan zou moeten worden wat de oorzaak van deze forse onderschrijdingen is.

In tabel 3 geven we aan hoeveel van de beschikbare voorlichtingsbudgetten voor DLV en LTO Advies gemoeid met de projecten die gewaardeerd zijn met een "1", een "2" of een "3".

Tabel 3: Verdeling van beschikbare budgetten over de gewaarde projecten

Projectenwaardering	DLV		LTO Advies	
	abs	rel (%)	abs	rel (%)
"1"	11.080.392	94	3.830.100	63
"2"	690.444	6	1.846.500	31
"3"	0	0	379.000	6
Totaal ¹⁾	11.770.836		6.066.600	

1) De vermelde totalen zijn exclusief de budgetten voor het programma Multifunctioneel grondgebruik en de SEP-gelden.

2.3 Meerjarigheid

Op verzoek van LNV hebben DLV en LTO Advies diverse voorstellen ingediend met een looptijd van meer dan één jaar. Opvallend aan deze voorstellen is dat veelal wel een meerjarige begroting is ingediend, maar dat deze begroting niet verder is uitgewerkt in concrete resultaten en activiteiten over meerdere jaren. Daarom is het niet mogelijk om deze voorstellen te beoordelen op het al dan niet terecht zijn van de geclaimde meerjarigheid. Wij wensen dan ook een nadere onderbouwing van deze voorstellen door DLV en LTO Advies. Op verzoek van DWK hebben we wel aangegeven welke van de ingediende projectvoorstellen in principe in aanmerking kunnen komen voor meerjarigheid. Bij DLV betreft het in totaal 18 van de 29 voorstellen, terwijl bij LTO Advies 8 van de 26 voorstellen in aanmerking kunnen komen voor meerjarigheid.

3 Kwantitatief overzicht DLV

	offerte	waar-dering	potentieel meerjarig
1. Milieu	3.930.870		
Integrale milieuaanpak in de veehouderij	1.096.850	1 ¹⁾	
Naar een integrale milieuaanpak in de open teelten	860.350	1 ¹⁾	
Integraal milieubeleid bedekte teelten	318.440	1	
Advisering rondom MJA-energie 2000 sector glastuinbouw	300.000	1	x
sector bloembollen	50.000	1	x
sector champignons	50.000	2	x
Watermanagement in het landelijk gebied	406.440	1	x
Stimulering gemeentelijk ecologisch groen	300.000	1	x
Ecologisch tuinieren	300.000	2	x
Kansen voor biodiversiteit in de landbouw	148.790	2	
Milieu-effect-rapportage van het agrarisch bedrijfsleven	100.000	1	
2. Diergezondheid en –welzijn	1.507.115		
Bouwen aan diergezondheid	1.000.100	1	x
Welzijnsverbetering in de veehouderij	507.015	1	x
3. Emancipatie	1.554.530		
Financiële on-/afhankelijkheid van vrouwen	502.860	1	x
Vrouwen en groene ruimte	350.000	1	x
Vrouwen in besturen	350.840	1	x
Plattelandsvrouwen en Europa	51.050	1	
Instroom en doorstroom van allochtone medewerkers in de agrarische sector	100.000	1	x
Landbouw en zorg; van pionieren naar professionaliseren en verbreden	199.780	1	x
4. Concurrentiekracht	3.025.408		
Concurrentiekracht van ketens	1.299.900	1	
Kennismanagement als pijler onder het agrarisch bedrijf	404.033	1	x
Agrarisch ondernemen in de maatschappij	1.129.823	1	x
Internationalisering van de Nederlandse tuinbouwketen	191.652	2 ²⁾	
5. Biologische landbouw	1.502.500		
Stimulering en professionalisering biologische veehouderij 2000-2000	535.470	1	x
BIOM akkerbouw/vollegrond	480.000	1	x
BIOM glasgroente, bloemisterij en champignonteelt	246.030	1	x
BIOM bloembollenteelt, fruitteelt en boomteelt	241.000	1	x
6. Multifunctioneel grondgebruik	3.634.200	³⁾	
7. Gezin, bedrijfsovername en –beëindiging	250.410		
Van crisis naar kans; bedrijfsbeëindiging als nieuw begin	250.410	1	x
Bewust kiezen 2	0	3	
Subtotaal	15.405.033		
SEP-gelden	1.765.000	⁴⁾	
Totaal	17.170.033		

¹⁾ De DLV moet voor enkele onderdelen van het projectvoorstel nog een uitgewerkt werkplan indienen. Wel is het wenselijk de geplande inzet voor deze onderdelen te reserveren (zie verder paragraaf 5.1).

- 2) Er is onduidelijkheid over de beleidsmatige wenselijkheid en invulling van dit project. Hierover dient een gesprek gevoerd te worden tussen DL en DWK, eventueel gevolgd door een gesprek met DLV.
- 3) De ex ante-beoordeling van de voorstellen in het kader van het programma multifunctioneel grondgebruik zijn uitgevoerd door IKC-N en daarom zijn ze niet in dit beoordelingsdocument opgenomen.
- 4) De beoordeling van de ingediende voorstellen in het kader van de sociaal economische plannen wordt in een ander verband gedaan en is daarom niet meegenomen in de ex ante-beoordeling.

In project Bewust kiezen 2 uit programma 7 stelt DLV voor geen LNV-programmagelden beschikbaar te stellen voor dit samenwerkingsproject met NAJK. De onderbouwing van dit voorstel roept nog diverse vragen op (zie inhoudelijke beoordeling, paragraaf 5.6), zodat we niet in kunnen stemmen met het voorstel van DLV en een "3" op zijn plaats is. Een "3" betekent dat een voorstel is afgewezen en ook niet in de tweede tender opnieuw hoeft te worden aangeboden. In dit specifieke geval nodigen we DLV echter uit om wel met een nieuw voorstel te komen, waarin ze antwoord kunnen geven op de door ons gestelde vragen in de inhoudelijke beoordeling.

4 Kwantitatief overzicht LTO Advies

	offerte	waar-dering	potentieel meerjarig
1. Milieu	2.022.000		
Nitraat vraagt om beleid op maat!	272.500	1	
Minas AT: Aan de slag er mee!	850.000	1	
De milieu-effect-rapportage (MER) in de praktijk	212.500	3	
Lozingenbesluit open teelten en veehouderij	166.500	3	
Kansen voor biodiversiteit in de landbouw	48.000	2	
AMvB Glastuinbouw	472.500	1	x
2. Diergezondheid en –welzijn	281.000		
Diergezondheid en –welzijn	281.000	1	x
3. Emancipatie	760.000		
Landbouw en zorg	244.500	1	x
Vrouwen en groene ruimte	88.000	1	x
Financiële on-/afhankelijkheid van vrouwen	318.500	1	x
Plattelandsvrouwen in besturen	111.000	1	x
4. Concurrentiekracht	1.411.000		
Akkerbouw	125.000	2	
Bloembollen, bomen en vaste planten	78.000	2	
Vollegroondsgroenteteelt en witloftrek	78.000	2	
Melkveehouderij	422.000	2	
Pluimveehouderij	63.000	2	
Schape- en geitenhouderij	31.000	2	
Vleeskalveren	31.000	2	
Vleesvee	16.000	2	
Fruitteelt	47.000	2	
Training en productontwikkeling	31.000	2	
Glastuinbouw	313.000	2	
Kennismanagement als pijler onder het agrarisch bedrijf	176.000	1	x
5. Biologische landbouw	563.500		
Oriëntatie in de biologische land- en tuinbouw	563.500	2	x
6. Multifunctioneel grondgebruik	2.009.500	¹⁾	
7. Gezin, bedrijfsovername en –beëindiging	1.016.100		
Bedrijfsovername	450.000	1	
Perspectief door samenwerking	566.100	1	x
Subtotaal	8.065.100		
SEP-gelden	1.106.000	²⁾	
Totaal	9.171.100		

¹⁾ De ex ante-beoordeling van de voorstellen in het kader van het programma multifunctioneel grondgebruik zijn uitgevoerd door IKC-N en daarom hebben we ze niet in dit beoordelingsdocument opgenomen.

²⁾ De beoordeling van de ingediende voorstellen in het kader van de sociaal economische plannen wordt in een ander verband gedaan en daarom hebben we dit niet meegenomen in de ex ante-beoordeling.

5 Inhoudelijke beoordeling van de voorstellen van DLV

5.1 Programma milieu

Voor het programma milieu heeft DLV in totaal aan projecten een bedrag geoffreerd van f 3.925.870,- . Dit komt overeen met 23% van het totaal door DLV geoffreerde programma's. In de kaderbrief voorlichting 2000 is aangegeven dat maximaal 25% van het budget aan het programma milieu besteed mag worden.

De kaderbrief geeft aan dat aspecten die samenhangen met het milieu op bedrijfsniveau op een integrale wijze moeten worden benaderd en ook in de voorlichting met elkaar in verbinding moeten worden gebracht.

Voor het integrale milieubeleid heeft DLV gekozen voor een drietal projecten, namelijk voor Veehouderij, Open teelten en Bedekte teelten. Echter, de activiteiten die binnen deze projecten plaatsvinden zijn nog veel thematisch gericht. In studiegroepen worden de resultaten uit themabijeenkomsten wel in een bredere kader uitgewerkt en dit sluit beter aan bij de doelstelling van een integrale milieuaanpak op bedrijfsniveau. In 2000 zullen vele activiteiten gericht zijn op de invoering van MINAS in de plantaardige sectoren.

In het programma milieu staan projecten die voortkomen uit meerjarenafspraken met diverse partijen zoals LNV, op het gebied van milieu en energie. Over de invulling (inhoud) en het budget aan voorlichtingsactiviteiten zijn afspraken gemaakt, die door stuurgroepen van de MJA's met vertegenwoordigingen van LNV zijn geaccordeerd. We hebben het in de motivatie aangegeven als de projecten onder deze structuur vallen en de beoordeling beperkt tot een controle op de gemaakte afspraken.

Projectvoorstel:	Integrale milieuaanpak in de veehouderij
Waardering:	1
Motivatie:	<ul style="list-style-type: none"> - De geplande inzet voor Cross Compliance in de veehouderij reserveren, de voorlichtingsactiviteiten afstemmen met LNV en dit voorstel in de volgende tender indienen. - De voorlichtingsactiviteiten t.b.v. het nitraat- en MINAS-beleid verder afstemmen met LNV. De geplande inzet (3000 uren) minimaal reserveren voor dit onderwerp. DLV dient voor dit onderdeel een voorstel in bij de volgende tender.

Projectvoorstel:	Naar een integrale milieuaanpak in de open teelten
Waardering:	1
Motivatie:	<ul style="list-style-type: none"> - Het geplande budget voor Cross Compliance in de openteelten reserveren en de voorlichtingsactiviteiten afstemmen met LNV en dit voorstel in de volgende tender indienen. - Concretisering van de activiteiten t.b.v. het Masterplan Phytophthora en de geplande inzet hiervoor reserveren. - Communicatie-activiteiten in 2000 voor de AMvB Open teelten en Veehouderij afstemmen met de werkgroep communicatie AMvB. In het najaar van 1999 is al een traject gestart met het ontwikkelen van sectorale leaflets. - De voorlichtingsactiviteiten t.b.v. het nitraat- en MINAS-beleid afstemmen met LNV. Naast de geplande inzet in MINAS van de helpdesk, 1000 uren reserveren voor activiteiten voor de invoering van MINAS in de plantaardige sectoren. Onderdeel van de activiteiten richten op ontwikkeling van een CD-rom en een interactieve website.

Projectvoorstel:	Integraal milieubeleid Bedekte teelten
Waardering:	1
Achtergrond:	Het betreft een gezamenlijk projectvoorstel van DLV en LTO Advies, opgesteld in het kader van het communicatieplan Glastuinbouw en Milieu. Afstemming over het voorstel heeft plaatsgevonden met de het Projectbureau Glastuinbouw en Milieu en LTO Groeiservice. De regie bij de uitvoering van het project ligt bij het Projectbureau Glastuinbouw en Milieu.
Motivatie:	N.v.t.
Projectvoorstel:	Advisering rondom MJA-energie 2000
Achtergrond:	Het project MJA-energie 2000 valt uiteen in drie onderdelen, waarvan elk gericht is op een andere sector, te weten glastuinbouw, bloembollen en champignons. De voorstellen komen voort uit de voorlichtingsplannen uit de convenanten van de MJA-E's glastuinbouw, bloembollen en paddestoelen.
Waardering:	onderdeel glastuinbouw 1 onderdeel bloembollen 1 onderdeel champignons 2
Motivatie:	<i>Glastuinbouw:</i> De afstemming over de inzet van DLV in 2000 binnen MJA-E vindt plaats door het Energiebureau en geaccordeerd door de Stuurgroep. <i>Bloembollen:</i> Projectvoorstel sluit aan bij het voorlichtingsplan MJA-E Bloembollen. <i>Champignons:</i> Afstemming over het project met de Stuurgroep MJA-E paddestoelen moet nog plaatsvinden.
Projectvoorstel:	Watermanagement in het landelijk gebied
Waardering:	1
Motivatie:	N.v.t.
Projectvoorstel:	Stimulering gemeentelijk ecologisch groen
Waardering:	1
Motivatie:	N.v.t.
Projectvoorstel:	Ecologisch tuinieren
Waardering:	2
Motivatie:	<ul style="list-style-type: none"> - De hoofdlijnen in de analyse van het project zijn akkoord en sluiten aan bij de kaderbrief. De relatie in dit project met ecologie is beperkt en meer gericht op milieu-activiteiten. - Het geheel aan activiteiten bestaat alleen uit het ontwikkelen van schriftelijk materiaal, artikelen, helpdesk en het houden van workshops. - De activiteiten moeten verder gekwantificeerd worden. - Er bestaan twijfels of een goede communicatie via de helpdesk voor individuele adviezen voor allochtonen wel zo efficiënt is. Het zijn met name de vrouwen die de moestuinen beheren (taalproblemen). Uit het voorstel blijkt niet of deze aanpak voortkomt uit activiteiten in 1999 gericht op allochtonen. Meer anticiperen op ervaringen uit voorgaande jaren. - Verder concretiseren de wijze van communicatie-aanpak van nieuwe doelgroepen.
Projectvoorstel:	Kansen voor biodiversiteit in de landbouw
Achtergrond:	Het project betreft een samenwerkingsverband tussen DLV, LTO Advies en CLM.
Waardering:	2
Motivatie:	De hoofdlijnen van het project zijn akkoord, met name verdere concretisering en toespitsing is gewenst. Gezien het belang dat de opdrachtgever hecht aan het project en gezien de omvang dient aanpassing in nauw overleg met de opdrachtgever plaats te vinden.

- Op de volgende punten is nadere verheldering en concretisering gewenst:
- Scherpere formulering van het 'waarom' van projectresultaten en zeker van de communicatieactiviteiten.
  - Scherpere concretere formulering van de resultaten en communicatieactiviteiten zowel in kwalitatieve zin (wie, waar, op welke wijze) als in kwantitatieve zin (aantallen).
  - Taakverdeling en wijze van samenwerking tussen DLV, CLM en LTO. De wens is goede afstemming van activiteiten tussen de drie partners. Hierbij ligt een grotere betrokkenheid van het CLM voor de hand gezien de activiteiten tot nu toe en het specifieke netwerk van het CLM.
  - Taakverdeling en wijze van samenwerking met onderzoek. Met name ook de vraag of DLO reeds ingestemd heeft met de genoemde inspanningsverplichting.
  - Een concreet voorlichtingswerkplan voor 2000, alsmede de toezegging dat er ook voor 2001 en 2002 een concreet werkplan komt.
  - Het op basis van de jaarlijkse werkplannen inbouwen van jaarlijkse 'go/no go'-momenten (tijdstip, door wie).
  - Vrijruimtecapaciteit voor inbreng in onderzoeksprogramma's.
  - Minder input voor de agro-biodiversiteitskit.

Projectvoorstel: Milieu-effect-rapportage (MER) van het agrarisch bedrijfsleven
 Waardering: 1
 Motivatie: Project sluit aan bij de activiteiten die in het najaar van 1999 zijn gestart.

5.2 Programma diergezondheid en –welzijn

Het ingediende programmavoorstel van DLV legt een beslag van f 1.507.115,- op het beschikbare LNV-budget (= 9%). Door INV is aan DLV gevraagd een programmavoorstel te ontwikkelen ter waarde van maximaal 10% van het LNV-budget.

Projectvoorstel: Bouwen aan diergezondheid
 Waardering: 1
 Motivatie: N.v.t.

Projectvoorstel: Welzijnsverbetering in de veehouderij
 Waardering: 1
 Motivatie: N.v.t.

5.3 Programma emancipatie

DLV is gevraagd een programmavoorstel in te dienen waarvoor maximaal 10% van het LNV-budget beschikbaar is. Het ingediende voorstel heeft een totale waarde van f 1.554.530,-, zijnde 9% van het LNV-budget.

Projectvoorstel: Financiële on-/afhankelijkheid van vrouwen
 Vrouwen en groene ruimte
 Plattelandsvrouwen in besturen

Achtergrond: De projectvoorstellen 'financiële on-/afhankelijkheid van vrouwen', 'vrouwen en groene ruimte' en 'plattelandsvrouwen in besturen' zijn ingediend in het kader van een samenwerkingsverband tussen DLV, LTO Advies, AOC-raad, LTO-Nederland, NAIK en enkele vrouwenorganisaties. Het doel van het samenwerkingsverband is om een voorlichtingsprogramma emancipatie op te zetten dat is toegesneden op de wensen van agrarische vrouwen.

Waardering: 1
 Motivatie: Uit de nu voorliggende voorstellen valt op te maken dat er overeenstemming is bereikt tussen de verschillende partijen. Daarmee is voldaan aan de voorwaarde voor goedkeuring voor 2000. Ter informatie zijn bij de voorstellen voor 2000

van DLV, LTO Advies en AOC ook de activiteiten nog weergegeven die de andere organisaties (NAJK, KPN, LTO, NBvP, Passage) zelf (voor eigen rekening of via een andere financiering) daaraan toevoegen in 2000.

In de projectvoorstellen wordt aangegeven dat ook in 2001 en 2002 de verschillende partijen in gezamenlijkheid willen verder gaan. Voor de jaren 2001 en 2002 wordt aan LNV verzocht om rekening te houden met een totaal bedrag van zo'n 3,3 miljoen. Geadviseerd wordt om naar de organisaties toe aan te geven dat LNV voor emancipatie in principe toe wil naar meerjarige afspraken. Op dit moment is dit echter niet aan de orde, omdat er géén meerjarig gezamenlijk programma ligt. In 2000 heeft LNV maximaal 10% van het programmabudget gereserveerd voor het thema emancipatie. Geadviseerd wordt om ook voor de komende jaren 10% van het budget te reserveren voor emancipatie.

Overig: LNV complimenteert DLV-advies en LTO Advies met de inspanningen die beide organisaties leverden om invulling te geven aan het verzoek van LNV om te komen met projectvoorstellen op het gebied van emancipatie in overleg met de verschillende vrouwenorganisaties.

Projectvoorstel:	Plattelandsvrouwen en Europa
Waardering:	1
Motivatie:	Het project past binnen het beleidsdoel Vrouw en Bedrijf en kan gezien worden als bijzondere invulling van het project Vrouwen in Besturen.

Projectvoorstel:	Instroom en doorstroom van allochtone medewerkers in de agrarische sector
Waardering:	1
Motivatie:	Project is een eerste stap op dit terrein. Belangrijk voor het welslagen van het project is een duurzame samenwerking met de betrokken relevante actoren die genoemd staan in het voorstel.

Projectvoorstel:	Landbouw en zorg; van pionieren naar professionaliseren en verbreden
Achtergrond:	Het projectvoorstel is een gezamenlijk voorstel van DLV en LTO Advies.
Waardering:	1
Motivatie:	Het project sluit goed aan bij behoefte van LNV, er worden stappen gezet naar uitbreiding van de zorg (niet alleen gehandicapten) en met name de afstemming die onderling plaatsvindt en met het Landelijk Steunpunt geeft de doorslag om het project met een "1" te beoordelen.

5.4 Programma concurrentiekracht

Door LNV is aan DLV is gevraagd een programma te ontwikkelen ter waarde van maximaal 20% van het beschikbare LNV-budget. Het ingediende programmavoorstel doet een beslag op 18% van het LNV-budget.

Projectvoorstel:	Concurrentiekracht van ketens
Waardering:	1
Motivatie:	N.v.t.

Projectvoorstel:	Kennismanagement als pijler onder het agrarisch bedrijf
Achtergrond:	Het project is een samenwerkingsverband van DLV en LTO Advies
Waardering:	1
Motivatie:	Budget bijstellen: geen contacturen met LNV declareren, vallen onder "projectleiding".

Projectvoorstel:	Agrarisch ondernemen in de maatschappij
Waardering:	1
Motivatie:	N.v.t.

Projectvoorstel:	Internationalisering van de Nederlandse tuinbouwketen
Waardering:	2
Motivatie:	Naar aanleiding van de concept-beoordeling is een nieuw voorstel ingediend. Dit voorstel is echter nog niet beoordeeld. Daar komt nog bij dat het onduidelijk is of het project beleidsmatig gezien doorgang moet vinden en hoe het dan ingevuld moet worden. Hierover zal overleg gevoerd moeten worden tussen DWK en DL.

5.5 Programma biologische landbouw

De DLV heeft voorstellen gedaan voor de invulling van het programma ter waarde van f 1.513.500,-, zijnde 9% van het totaal beschikbare LNV-budget. Door LNV is aan DLV gevraagd een programma te ontwikkelen dat maximaal 10% van het LNV-budget beslaat.

Projectvoorstel:	Stimulering en professionalisering biologische veehouderij 2000-2002
Waardering:	1
Motivatie:	N.v.t.

Projectvoorstel:	BIOM akkerbouw/vollegrond
Waardering:	1
Motivatie:	N.v.t.

Projectvoorstel:	BIOM glasgroente, bloemisterij en champignonenteelt
Waardering:	1
Motivatie:	N.v.t.

Projectvoorstel:	BIOM bloembollenteelt, fruitteelt en boomteelt
Waardering:	1
Motivatie:	N.v.t.

5.6 Programma gezin, bedrijfsovername en -beëindiging

De DLV heeft een totaal bedrag van f 250.410,- aan projecten geoffreerd, zijnde 1% van het totaal beschikbare LNV-budget. Gevraagd is een programmavoorstel te ontwikkelen die maximaal 10% van het beschikbare budget zou beslaan.

Projectvoorstel:	Van crisis naar kans; bedrijfsbeëindiging als nieuw begin
Waardering:	1
Motivatie:	N.v.t.

Projectvoorstel:	Bewust kiezen 2
Waardering:	3 (vooralsnog niet akkoord met DLV voorstel)
Motivatie:	Het voorstel van DLV is om gezien hun ervaringen met dit lopende NAJK-project (werving lastig, kwaliteit te gering) geen LNV-programmagelden te besteden voor inzet van DLV aan dit project in 2000. De evaluatie van het lopende NAJK-project zal in de derde kwartaalrapportage 1999 gerealiseerd zijn (volgt nog). DLV wordt uitgenodigd om haar voorstel nader te onderbouwen. Bij die onderbouwing dient ondermeer nader ingegaan te worden op een de volgende vragen/kanttekeningen: <ul style="list-style-type: none"> • De DLV rapportage van het 2^e kwartaal 'rept' met geen woord over deze beoogde terugtrekking. In die zin is dit verrassend. DLV dient aan te geven wat de gevolgen zijn voor het totale project als ze zich terugtrekt. • Hoe kijkt NAJK ('hoofdaannemer') en de andere projectdeelnemers tegen terugtrekking aan?

- Is de financiering voor het totale NAJK-project afhankelijk gesteld van DLV deelname hieraan. M.a.w. heeft LNV dit destijds als criterium gesteld (opheldering door DLV & NAJK)?

6 Inhoudelijke beoordeling van de voorstellen van LTO Advies

6.1 Programma milieu

In de kaderbrief is LTO Advies gevraagd een programma te ontwikkelen dat maximaal 25% van het beschikbare budget beslaat. De ingediende voorstellen leggen in totaal beslag op 24% van het LNV-budget.

Projectvoorstel: Nitraat vraagt om beleid op maat!
Waardering: 1
Motivatie: N.v.t.

Projectvoorstel: MINAS AT: aan de slag er mee!
Waardering: 1
Motivatie: In het project opnemen de ontwikkeling van een CD-ROM en een interactieve website.

Projectvoorstel: De milieu-effect-rapportage (MER) in de praktijk
Achtergrond: Het project is op te delen in twee onderdelen, namelijk glastuinbouw en veehouderij
Waardering: onderdeel glastuinbouw 3
onderdeel veehouderij 3
Motivatie: *Glastuinbouw*
Voor de glastuinbouw zijn reeds MER-protocollen opgesteld voor een 5 á 6-tal gebieden. Van het ontwikkelen van een MER-protocol als pilotsituatie voor glastuinbouw is dus geen sprake meer.

Veehouderij
Het project gaat in op het opstellen van een aantal pilots voor bedrijven in een aantal regio's. Een daaraan gekoppelde voorlichtingsactie is niet in het plan terug te vinden. Het project is nu meer een productontwikkelingstraject voor LTO Advies dan dat het inhoud geeft aan de behoefte van LNV t.a.v. voorlichting op dit terrein. Onderdelen van het project zijn reeds in 1999 door DLV ingang gezet op verzoek van LNV. Het project is een vergelijkbare aanvraag als de ingezette lijn van DLV in 1999.

Projectvoorstel: Lozingenbesluit open teelten en veehouderij
Waardering: 3
Motivatie:

- De doelgroep zit niet te wachten op het leveren van algemene informatie.
- Reeds genomen initiatieven voorzien al in de doelstellingen van dit project.
- Er is voorzien in sectorspecifieke Leaflets waarin opgenomen de belangrijkste maatregelen en de bijbehorende praktische oplossingen (uitvoering DLV Adviesgroep en Adequat).
- Voordat een dergelijk project opgestart wordt, moet dit afgestemd zijn met de werkgroep communicatie van de Unie van Waterschappen voor de AMvB Openteelten en Veehouderij.
- Huidige formulering project is teveel een dubbeling van reeds ingezette activiteiten.

Projectvoorstel: Kansen voor biodiversiteit in de landbouw
Achtergrond: Het project betreft een samenwerkingsverband tussen DLV, LTO Advies en CLM.
Waardering: 2
Motivatie: De hoofdlijnen van het project zijn akkoord, met name verdere concretisering en toespitsing is gewenst. Gezien het belang dat de opdrachtgever hecht aan het project alsmede de omvang dient aanpassing in nauw overleg met de opdrachtgever plaats te vinden.

- Op de volgende punten is nadere verheldering en concretisering gewenst:
- Scherpere formulering van het 'waarom' van projectresultaten en zeker van de communicatieactiviteiten.
  - Scherpere concretere formulering van de resultaten en communicatieactiviteiten zowel in kwalitatieve zin (wie, waar, op welke wijze), als in kwantitatieve zin (aantallen).
  - Taakverdeling en wijze van samenwerking tussen DLV, CLM en LTO. De wens is goede afstemming van activiteiten tussen de drie partners. Hierbij ligt een grotere betrokkenheid van het CLM voor de hand gezien de activiteiten tot nu toe en het specifieke netwerk van het CLM.
  - Taakverdeling en wijze van samenwerking met onderzoek. Met name ook de vraag of DLO reeds ingestemd heeft met de genoemde inspanningsverplichting.
  - Een concreet voorlichtingswerkplan voor 2000, alsmede de toezegging dat er ook voor 2001 en 2002 een concreet werkplan komt.
  - Het op basis van de jaarlijkse werkplannen inbouwen van jaarlijkse 'go/no go'-momenten (tjdstip, door wie).
  - Vrijruimtecapaciteit voor inbreng in onderzoeksprogramma's.
  - Minder input voor de agro-biodiversiteitskit.

Projectvoorstel:	AMvB Glastuinbouw Communicatie glastuinbouw en milieu
Achtergrond:	Beide voorstellen vormen een onderdeel van het communicatieplan t.b.v. het Milieuconvenant Glastuinbouw. De regie over de communicatie binnen dit convenant gebeurt door het projectbureau Glastuinbouw en Milieu.
Waardering:	1
Motivatie:	N.v.t.

6.2 Programma diergezondheid en -welzijn

Het ingediende voorstel heeft een waarde van f 274.500,- (= 3% beschikbare budget). Door LNV is aan LTO Advies gevraagd een programma te ontwikkelen met een budgettair maximum van 10% van het beschikbare budget.

Projectvoorstel:	Diergezondheid en -welzijn
Waardering:	1
Motivatie:	N.v.t.

6.3 Programma emancipatie

LTO Advies is middels de Kaderbrief uitgenodigd een programma emancipatie te ontwikkelen ter waarde van maximaal 10% van het beschikbare LNV-budget. De ingediende voorstellen beslaan in totaal f 760.000,-, wat overeenkomt met 9% van het beschikbare LNV-budget.

Projectvoorstel:	Financiële on-/afhankelijkheid van vrouwen Vrouwen en groene ruimte Plattelandsvrouwen in besturen
Achtergrond:	De projectvoorstellen 'financiële on-/afhankelijkheid van vrouwen', 'vrouwen en groene ruimte' en 'plattelandsvrouwen in besturen' zijn ingediend in het kader van een samenwerkingsverband tussen LTO Advies, DLV, AOC-raad, LTO-Nederland, NAJK en enkele vrouwenorganisaties. Het doel van het samenwerkingsverband is om een voorlichtingsprogramma emancipatie op te zetten dat is toegesneden op de wensen van agrarische vrouwen.
Waardering:	1
Motivatie:	Uit de nu voorliggende voorstellen valt op te maken dat er overeenstemming is bereikt tussen de verschillende partijen. Daarmee is voldaan aan de voorwaarde voor goedkeuring voor 2000. Ter informatie zijn bij de voorstellen voor 2000 van DLV, LTO Advies en AOC ook de activiteiten nog weergegeven die de

andere organisaties (NAJK, KPN, LTO, NBvP, Passage) zelf (voor eigen rekening of via een andere financiering) daaraan toevoegen in 2000.

In de projectvoorstellen wordt aangegeven dat ook in 2001 en 2002 de verschillende partijen gezamenlijk willen verder gaan. Voor de jaren 2001 en 2002 wordt aan LNV verzocht om rekening te houden met een totaal bedrag van zo'n 3,3 miljoen. Geadviseerd wordt om naar de organisaties toe aan te geven dat LNV voor emancipatie in principe toe wil naar meerjarige afspraken. Op dit moment is dit echter niet aan de orde omdat er géén meerjarig gezamenlijk programma ligt. In 2000 heeft LNV maximaal 10% van het programmabudget gereserveerd voor het thema emancipatie. Geadviseerd wordt om ook voor de komende jaren 10% van het budget te reserveren voor emancipatie.

Overig: LNV complimenteert DLV-advies en LTO Advies met de inspanningen die door beide organisaties zijn geleverd om invulling te geven aan het verzoek van LNV om te komen met projectvoorstellen op het gebied van emancipatie in overleg met de verschillende vrouwenorganisaties.

Projectvoorstel:	Landbouw en zorg; van pionieren naar professionaliseren en verbreden
Achtergrond:	Het projectvoorstel is een gezamenlijk voorstel van DLV en LTO Advies
Waardering:	1
Motivatie:	Het project sluit goed aan bij behoefte LNV, er worden stappen gezet naar uitbreiding van de zorg (niet alleen gehandicapten) en met name de afstemming die onderling plaatsvindt en met het Landelijk Steunpunt geeft de doorslag om het project met een "1" te beoordelen.

6.4 Programma concurrentiekracht

LTO Advies is in de Kaderbrief gevraagd een programma te ontwikkelen met een totale waarde van maximaal f 1.682.000,- (= 20% van het beschikbare LNV-budget). De ingediende voorstellen leggen in totaal beslag op 17% van het beschikbare budget.

Projectvoorstel:	Akkerbouw Bloembollen, bomen en vaste planten Vollegrondsgroenteteelt en witloftrek Melkveehouderij Pluimveehouderij Schapen- en geitenhouderij Vleeskalveren Vleesvee Fruitteelt Training en productontwikkeling Glastuinbouw
Waardering:	2
Motivatie:	De ingediende voorstellen zijn exacte kopieën van de voorstellen van vorig jaar. In de uitvoeringsperiode is nauwelijks inhoudelijk overleg gevoerd tussen opdrachtgever en uitvoerder, zodat de opdrachtgever momenteel geen beeld heeft van de kwaliteit van de uitvoering, noch van de noodzaak tot continuering. Evaluatie van de eerder ingediende projecten met faal- en slaagfactoren is dus nodig om tot een vervolgbesluit van de ingediende projecten te kunnen komen.

Projectvoorstel:	Kennismanagement als pijler onder het agrarisch bedrijf
Achtergrond:	Het project is een samenwerkingsverband van LTO Advies en DLV
Waardering:	1
Motivatie:	N.v.t.

6.5 Programma biologische landbouw

In de Kaderbrief is aangegeven dat van het beschikbare LNV-budget maximaal 10% ingezet mag worden voor projectvoorstellen die betrekking hebben op biologische landbouw. Het ingediende voorstel behelst in totaal f 563.500,-, wat overeenkomt met 7% van het budget.

Projectvoorstel:	Oriëntatie in de biologische land- en tuinbouw
Waardering:	2
Motivatie:	Uit het projectplan blijkt onvoldoende wat het resultaat is na afloop van het project. Verder ligt er veel nadruk op individuele begeleiding, terwijl uit het projectplan niet duidelijk wordt hoe deze begeleiding wordt ingevuld. De boodschap beslaat maar een gedeelte van de beren en bergen die ondernemers zien op de weg naar een biologische bedrijfsvoering en volgens ons niet de belangrijkste. Vooral de inbreng van al omgeschakelde boeren wordt gemist. Voor een aantal sectoren, o.a. akkerbouw en vollegrondsgroenteteelt lijkt het project geen meerwaarde te bieden ten opzichte van lopende projecten, o.a. het BIOM project van PAV en DLV.

6.6 Programma gezin, bedrijfsovername en –beëindiging

Aan LTO Advies is gevraagd een programma te ontwikkelen tot maximaal 10% van het beschikbare budget. De ingediende voorstellen beslaan in totaal 12% van het budget en overschrijden daarmee het gestelde maximum.

Projectvoorstel:	Bedrijfsovername
Waardering:	1
Motivatie:	Het project gaat nu 4 ^e jaar (en voorlopig laatste jaar) in. Aan het eind van 2000 wordt een eindevaluatie uitgevoerd. Op basis daarvan wordt bezien of een 'doorstart' aan de orde moet zijn. Mocht er t.z.t. voor 'doorstart' gekozen worden dan zal jaarlijks bezien moeten worden of verlenging nodig is. Een belangrijk criterium voor jaarlijkse verlenging is de urgentie van de dan bestaande situatie in het 'veld'.

Projectvoorstel:	Perspectief door samenwerking
Waardering:	1
Motivatie:	N.v.t.